

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, професора

Шехавцової Світлани Олександрівни

на дисертацію Гармаш Олени Миколаївни

на тему „**Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів**

іноземних мов у процесі професійної підготовки“,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 –

Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена зорієнтованістю результатів наукового пошуку на формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки, яка постає в якості важливого інструмента успішної суб'єкт-суб'єктної взаємодії з майбутніми учнями, що, своєю чергою, є чинником успішного підвищення конкурентоспроможності українських освітян, здатності майбутніх учителів іноземних мов до професійної мобільності та творчої ініціативи.

На сьогодні актуальним напрямом формування тьюторської компетентності є застосування педагогічних технологій, які б сприяли особистісному розвитку майбутніх учителів іноземних мов як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності. Наявність тьюторської компетентності в майбутніх учителів іноземної мови допомагатиме трансформації традиційної ролі педагогів, а саме: поступовій утраті функції викладача як носія інформації. Відповідно майбутні вчителі іноземних мов перетворюються на організатора, консультанта, керівника та експерта самостійної роботи студентів. Такий підхід потребує пошуків, нових засобів створення суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Обрана тема роботи спрямована на подолання протиріч між постійно зростаючими соціальними вимогами щодо рівня тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов; потребою в організації систематичної цілеспрямованої діяльності щодо формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов в освітньому середовищі закладу вищої освіти та відсутністю комплексу педагогічних умов, спрямованих на її реалізацію. З огляду на це вважаємо обрану тему дисертації своєчасною й актуальною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Зміст і структура роботи відповідають поставленим завданням, поняттєво-категоріальний апарат є несуперечливим і строгим, а його логіка достатньо обґрунтованою. Дисертаційна робота має певні неповторні характеристики, концептуальну ідею наукового пошуку. Авторка логічно й обґрунтовано сформулювала концептуальні положення, що стали підґрунтям для розробки педагогічних

умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. Мета полягає в науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки. Завдання дослідження узгоджені з метою й темою. Оцінка результатів експериментальної роботи здійснена і на кількісному рівні, і на якісному. Безперечно, науковий пошук здійснено добросовісною та компетентною дослідницею, що дозволило їй зробити ґрунтовні висновки при розв'язанні педагогічно значущої проблеми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до комплексної теми наукових досліджень „Інноваційні технології в технологічній освіті” (державний реєстраційний номер № 0115U003307), що розробляється й упроваджується в Державному закладі вищої освіти „Донбаський державний педагогічний університет”. Тему затверджено Вченою радою ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет” (протокол № 3 від 11 жовтня 2018 р.).

У першому розділі – „Теоретичні основи формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки” – окреслено професійну підготовку майбутніх учителів іноземних мов як педагогічну проблему; визначено теоретичні засади формування цієї компетентності; розкрито її сутність і структуру; проаналізовано стан сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов на сучасному етапі професійної підготовки.

У дисертаційній роботі О. М. Гармаш подає авторське трактування ключового поняття дослідження як інтегративної характеристики особистості, що характеризується сукупністю особистісних якостей, теоретичних знань, практичних умінь налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії, які виявляються в здатності та готовності майбутніх учителів іноземних мов здійснювати діяльність у відкритому варіативному особистісно зорієнтованому освітньому просторі. Це визначення підтверджується і теоретичними, і експериментальними результатами, тому вважаємо його ґрунтовним і вичерпним. Ретельний і доволі повний теоретичний аналіз дозволив авторці роботи визначити структурні компоненти тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний й особистісно-рефлексивний та описати їхні змістовні характеристики. Згідно з програмою експерименту дисертантка визначила мету та інструментарій діагностування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Дослідницею було проведено діагностику тьюторської компетентності в здобувачів за визначеними критеріями (мотиваційним,

теоретичним, практичним, рефлексивним) та доведено, що переважна більшість опитаних мають середній і низький рівні сформованості за всіма встановленими критеріями.

Другий розділ дисертації – „Обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки” – присвячено обґрунтуванню та впровадженню педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки.

Відповідно до теоретичних засад дослідження та визначеного реального стану сформованості тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки дисертантка розробила й обґрунтувала педагогічні умови, серед яких: створення в закладі вищої освіти стимулювального освітнього середовища, сприятливого формуванню тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов; відображення в змісті освітніх компонентів (навчальних дисциплін, курсових робіт, педагогічних практик) циклу професійної підготовки вчителів іноземних мов специфіки тьюторської роботи та введення навчальної дисципліни „Основи тьюторства в закладах освіти”; застосування інтерактивних технологій навчання в процесі формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Зазначені педагогічні умови та їх коректне й аргументоване обґрунтування дозволяють позитивно оцінити **наукову новизну** у вирішенні завдань дослідження.

Ефективність педагогічних умов формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки О. М. Гармаш доводила завдяки відповідному діагностичному та педагогічному інструментарію. Авторське бачення змістовного наповнення тьюторської підготовки та впровадження розробленої узагальнювальної моделі формування тьюторської компетентності здобувачів, у якій наочно продемонстровано перебіг досліджуваного процесу, встановлено взаємозв'язок і функціонування всіх його структурних елементів, є, на наш погляд, оригінальним, послідовним і презентабельним.

Достовірність результатів дослідження забезпечено, зокрема, поєднанням кількісного та якісного аналізу експериментальних даних і добором адекватних логіці дослідження методів математичної статистики в ході контрольного етапу. Отже, експериментальне дослідження підтвердило сформульовані теоретичні положення дисертаційної праці.

Значущість отриманих результатів для науки та практичного використання. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” (довідка № 68-20-183/1 від 06.03.2020 р.),

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 430-33/03 від 05.05.2020 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-561 від 25.05.2020 р.), Університету імені Альфреда Нобеля (довідка № 286 від 14.05.2020 р.).

Отримані результати дослідження можуть бути використані в процесі організації професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в закладах вищої освіти, зокрема під час розробки робочих програм навчальних програм, навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін циклу професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов; у системі післядипломної освіти й підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників; у процесі самоосвіти здобувачів закладів вищої освіти.

Повнота викладу наукових результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. Основний зміст роботи і результати дослідження висвітлено авторкою у 20 публікаціях, із них: 7 статей у наукових фахових виданнях України (1 стаття – у співавторстві); 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні; 12 – у збірниках Міжнародних та Всеукраїнських конференцій.

Відзначаючи загальний високий рівень проведеного дослідження, закцентуємо увагу на окремі дискусійні положення та зауваження до змісту роботи, а також висловимо окремі побажання:

1. Авторка дисертації зазначає (с. 49), що процес професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов базується на низці методологічних підходів: системному, компетентнісному, особистісно зорієнтованому, діяльнісному. Проте дійсно зазначені методологічні підходи є підґрунтям для професійної підготовки майбутніх учителів будь-якої спеціальності. Бажано було включити специфічні підходи, які висвітлюють особливості професійної підготовки саме вчителів іноземних мов, зокрема, соціокультурний, лінгвокультурний та ін.

2. Безперечно, ключовим поняттям дисертаційної роботи є „тьюторська компетентність”, проте для виокремлення специфіки професійної діяльності майбутніх учителів іноземних мов, уважаємо, було б вагомим у змісті дисертації деталізувати поняття „тьюторська компетентність майбутніх учителів іноземних мов”.

3. У висновках до першого розділу авторка подає власне трактування поняття „професійна підготовка майбутніх учителів”. бажано було б закцентувати увагу на понятті „професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов”, оскільки воно розкриває специфіку підготовки саме вчителів іноземних мов.

4. З метою вдосконалення та оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, що передбачала друга умова, бажано було

проаналізувати й порівняти навчальні плани зі спеціальності 014. Середня освіта. Мова і література (із зазначенням мов)) щодо професійної підготовки вчителів іноземних мов закладів вищої освіти (назви дисциплін, кредити, години аудиторні /самостійні), які стали базами для педагогічного експерименту.

5. Визнаючи загалом грамотний і логічний стиль викладу тексту дисертації, зауважимо, що в роботі наявні окремі огріхи орфографічного та стилістичного характеру.

Зазначені зауваження не знижують наукового й практичного значення проведеного дослідження.

Аналіз дисертації, автореферату та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження О. М. Гармаш „Формування тьюторської компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі професійної підготовки” є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. „Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації” (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9–18 „Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії” (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167), а її авторка – Гармаш Олена Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

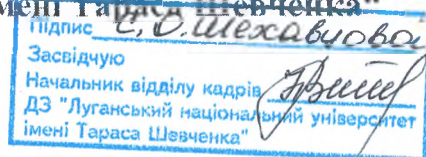
Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,

декан факультету іноземних мов

ДЗ „Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка”

С. О. Шехавцова